

השני של התוס' כאן דלוקה רק פעם אחת, וקשה אמאי לא ילקה שתי פעמים.

★ ★

וכתב שם ליישב באופן נפלא, דאם נדרו שלא יחליפנו בשל אחרים כלקמן דף ט', לעולם בבהמה דהקדש דעלמא וחולין ידידיה, וכגון דאמר מרה דבהמה דהקדש כל הרוצה להמיר בבהמתו יבוא וימיר, או לא משכחת כלל שילקה על לאו דלא יחליפנו, בהקדם קושית תוס' גיטין ל"ג ומכות דף ט"ו בנוזר ששותה יין והתרו בו אל תשתה אל תשתה דלוקה, הא הוי התראת ספק, שמא ישאל על נזירותו, ותירצו דאיכא חזקה כמו שלא שאל עד השתא לא ישאל גם לאח"כ, ועי' נזיר ל"ב אע"ג דאמרי תמורה בטעות הוי תמורה, ה"מ היכי דאיתא לעיקר הקדש, אבל היכי דמתעקר עיקר הקדש אתעקר נמי תמורה, ופי' בתוס' בדף ל"ג ע"ב וז"ל: וה"פ כגון אם הקדיש בהמה לעולה והביא בהמה אחרת ואומר זו תמורת זו ונשאל לחכם על הראשונה והתירו החכם לומר שאינו עולה, תצא גם התמורה לעדר, והוי כאלו אומר זו תמורת זו על בהמת חולין עכ"ל.

ולפ"ז יש להקשות על כל תמורה אמאי לוקה, הא הוי התראת ספק שמא ישאל על עיקר זיבחה היינו על ההקדש וממילא מתעקר התמורה, אך יש לתרץ כשיטת תוס', דיש חזקה כמו שלא שאל עד השתא על עיקר ההקדש לא ישאל גם לאח"כ, אך זה תינח בלאו דלא ימיר דקאי על קרבן הקדש של עצמו שפיר מועיל לו החזקה, אבל בלאו דלא יחליפנו דאיירי בקרבן הקדש של אחרים שפיר לא לקי על התמורה משום התראת ספק, שמא ישאל חברו על ההקדש וממילא מתעקר תמורתו, והוי כאילו אמר על בהמת חולין זו תמורת זו וליכא עליו שום איסור.

ואין לומר כתירוץ תוס' דאיכא חזקה כמו שלא שאל עד השתא לא ישאל לאח"כ, דזה אינו, דחזקה דחברו לא מועיל לגבי ידידיה, כמ"ש הרמב"ן ז"ל בנוזר י"ב בהא דצא וקדש דאיסור בכל הנשים שבעולם דחזקה דאחר לא מועיל עבורו, ולפ"ז תמיד אינו לוקה על לאו דלא יחליפנו משום התראת ספק, ואפי' למ"ד התראת ספק שמה התראה הכא מודה דלא שמה התראה כיון דבשעה שמתרין אותו על התמורה יש ספק אם יש כלל עבירה, דדלמא שאל חברו על עיקר ההקדש, וממילא ליכא כלל שום איסור ודו"ק היטב.

וכתב שם ליישב: אם ישאל על הראשונה ונתברר דמעולם לא היה כאן מעשה לא ילקה [ומ"מ אין זה התראת ספק כמ"ש"כ התוס' בנוזר אע"ג דחכם עוקר הנדר מעיקרו דכעת יש עוון בידו]. ומ"מ אין זה דומה להכניס פת בתנור דאומרים לו לרדות הפת קודם שיאפה כדי שלא יהיה עבירה, דבפת מעשה העבירה עוד לא נעשית ואומרים לו לרדות כדי "שלא תהא עבירה", אבל כאן הרי כבר עבר העבירה, רק אם ישאל לא יענש, דעוקר הנדר מעיקרא, מ"מ העבירה כבר נעשית, וכל מה שנשאל, הוא כדי שלא ייענש דאין השאלה על ההקדש מתקן החטא, ולכך לא נאמר לו שישאל כדי שלא ילקה. דאין נותנים לו עצה להפטר מן העונש אחר דהעבירה כבר נעשית ונתחייב עליה ע"כ.

★ ★

ומוסף שם: ציין הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א:

במש"כ די"ל דלא שייך להשאל על התמורה עי' בירושלמי דמאי פ"ז ה"ו אין נשאלין על התמורה (לגי' כמה מפרשים) ע"כ. (ועיין בהדרן שהבאנו בסוף המסכתא).

★ ★

במשנה: וסופג את הארבעים וכו'.

בתוס' (ד"ה וסופג וכו') הקשו, דהא איכא תרי לאוי ולילקי שמונים וכו'. וכתבו ועוד י"ל דלעולם לא לקי אלא ארבעים, ותרי לאוין צריכי חד בקרבן שלו וחד בשל חברו, דאמר כל הרוצה להמיר יבוא וימיר עכ"ל.

והקשה בספר נחלת יעקב יהושע (פר' בחוקותי): ויש להקשות על לישנא דלעולם לא לקי, דמשמע דלא משכחת שילקה על תמורה אחת שתי פעמים, והלא שפיר משכחת שילקה שתי פעמים, כגון שותף שהמיר על קרבנו שיש לו בו חלקו וגם חלק חברו, דעל חלקו עובר בלא ימיר ועל חלק שותפו עובר בלא יחליפנו וכגון ששותפו אמר כל הרוצה להמיר יבוא וימיר, ועי' ברמב"ם (פ"א מתמורה) שכתב וז"ל: ואחד מן השותפין שהמיר, או מי שהמיר בקרבן מקרבנות הציבור הואיל ויש לו בהן שותפות הרי זה לוקה, ובלחם משנה כתב דס"ל לרמב"ם כתירוץ